

Aankopen met positieve impact

GOEDE PRAKTIJKEN IN OOST-VLAANDEREN

Aankopen met positieve impact

GOEDE PRAKTIJKEN IN OOST-VLAANDEREN

Voorwoord

Het financiële volume van overheidsopdrachten is goed voor 15% van het Belgisch bbp. Dat is een niet te verwaarlozen economische hefboom voor de aanpak van belangrijke beleidsuitdagingen waarvoor heel wat overheden staan: werkgelegenheid, innovatie, sociale en duurzame groei.

Provinciebestuur, stad of gemeente kunnen een daadkrachtig beleid voeren door aandacht te hebben voor klimaatneutrale, circulaire en sociale criteria bij het aankopen van werken, leveringen of diensten.

Strategische overheidsopdrachten formuleren en opstarten, veronderstelt het gebruik van flexibele praktijken, marktkennis en innovatieve instrumenten. Uitwisseling van ervaringen en goede praktijkvoorbeelden zijn nodig om ervoor te zorgen dat aankopers met de juiste vaardigheden en instrumenten de beste resultaten bereiken.

Dit is meteen ook de opzet van deze publicatie. Een praktijkgerichte gids met heel wat mooie voorbeelden van aankoopdossiers uit onze provincie. De gids is het slotstuk van een traject waarbij het Provinciebestuur samen met de regio's Aalst en Dendermonde een ambitieuze engagementsverklaring heeft ontwikkeld op vlak van sociaal, circulair en klimaatbewust aankopen. Een traject dat trouwens ook de Provincie Oost-Vlaanderen aflegde voor het eigen aankoopbeleid!

Bijzondere dank gaat uit naar de lokale besturen en organisaties die hun kennis, inzichten en goede praktijkvoorbeelden deelden. Ook voor andere steden en gemeenten kan deze gids een inspiratiebron zijn.

Colofon

Uitgegeven door de deputatie van Oost-Vlaanderen
Beleidsverantwoordelijke Kurt Moens

Samenstelling en redactie: provinciale dienst Economie in samenwerking met Mieke Pieters/The Global Picture

Vormgeving: Graffito nv

Depotnummer: D/2019/5139/14

Datum uitgave: december 2019

Verantwoordelijke uitgever: Kurt Moens, gedeputeerde
p/a Gouvernementstraat 1, 9000 Gent

Voor meer info:

sociale.economie@oost-vlaanderen.be

<https://oost-vlaanderen.be/werken-en-ondernemen/publicaties.html>

Introductie

**NAAR EEN DUURZAME TOEKOMST
IN OOST-VLAANDEREN**

Net zoals vele steden en gemeenten in de provincie Oost-Vlaanderen zet ook het provinciebestuur in de nieuwe bestuursperiode 2019-2024 sterk in op een circulaire, sociale en klimaatbewuste economie. Over verschillende beleidsdomeinen heen wordt samengewerkt tussen diensten om dit duurzame beleid te realiseren. Meer en meer groeit het besef dat één van de krachtigste hefboomen om de economie toekomstgericht en duurzaam te maken het grote budget is dat overheidsorganisaties spenderen aan het ‘aankopen van goederen, diensten en werken’.

Samen hebben we impact op de markt

Duurzaam aankopen gaat over het beïnvloeden van de markt in de richting van meer duurzame producten, diensten en oplossingen. In het recente verleden werd zowel door het provinciebestuur als door verschillende overheidsorganisaties ¹ in Oost-Vlaanderen ingezet op duurzaamheid in verschillende aankoopprojecten.

Het bleef toen eerder bij ad-hocinitiatieven waarbij enkele aankopers of duurzaamheidsexperten de stap namen om duurzaamheid te integreren in een specifieke overheidsopdracht. Door deze ad-hocbenadering is het echter niet evident om de markt in beweging te krijgen. Daarvoor is een groot bestedingsvolume en dus gebundelde koopkracht nodig. Geen enkel bestuur, met uitzondering van grote steden zoals Gent, heeft voldoende koopkracht om de markt te doen bewegen naar meer duurzame oplossingen. Samenwerken door over verschillende besturen heen dezelfde doelstellingen na te streven en deze te vertalen in de bestekken kan plots zorgen voor een grote vraag naar duurzame oplossingen binnen een productgroep. Zo creëer je een echt hefboomeffect. En dat is nu net het doel van de twee trajecten die eind 2019 zijn gerealiseerd.

¹ Steden, gemeenten, academische instellingen, scholen, ziekenhuizen, etc.

Om een reële impact te verkrijgen is het noodzakelijk om een duidelijke focus te leggen in het aankoopbeleid. Een eenvoudig voorbeeld: indien de meerderheid van de besturen in Oost-Vlaanderen plots eisen oplegt op vlak van ‘CO₂-efficiënte leveringen van kantoor materiaal’ zal dit op korte termijn een positieve impact hebben op de voorstellen van leveranciers op vlak van CO₂-efficiënt management van hun logistieke stromen. De spelers op de markt van kantoor materiaal zullen namelijk in alle opdrachten dezelfde type clausules terugvinden. Ze vinden het dan de moeite waard om sneller structurele investeringen door te voeren in hun vloot of hogere eisen op te leggen aan hun respectieve logistieke partners. Zo breng je een positieve beweging op gang in de markt en gebruik je overheidsopdrachten als instrument voor impact.

Twee trajecten duurzaam aankopen binnen de provincie Oost-Vlaanderen

Het provinciebestuur wil onderzoeken hoe de hefboom van overheidsopdrachten optimaal kan ingezet worden voor het creëren van positieve impact. Hiervoor werden in de loop van 2019 twee grote trajecten opgezet:

TRAJECT 1 - DUURZAAM AANKOPEN BIJ DE PROVINCIE OOST-VLAANDEREN: hier lag de focus op het ontwikkelen van een ambitieuze aankoopstrategie, het verduurzamen van de belangrijkste aankoopdossiers en het opzetten van systemen om dit schaalbaar te maken binnen de administratie.

TRAJECT 2 - NAAR EEN ENGAGEMENTSVERKLARING VOOR DUURZAAM AANKOPEN VOOR DE REGIO’S: samen met de lokale besturen binnen de regio’s Aalst en Dendermonde zijn gemeenschappelijke doelstellingen geformuleerd om binnen de regio’s een zo positief mogelijke impact te creëren via overheidsopdrachten.

Traject 1: duurzaam aankopen bij de provincie Oost-Vlaanderen

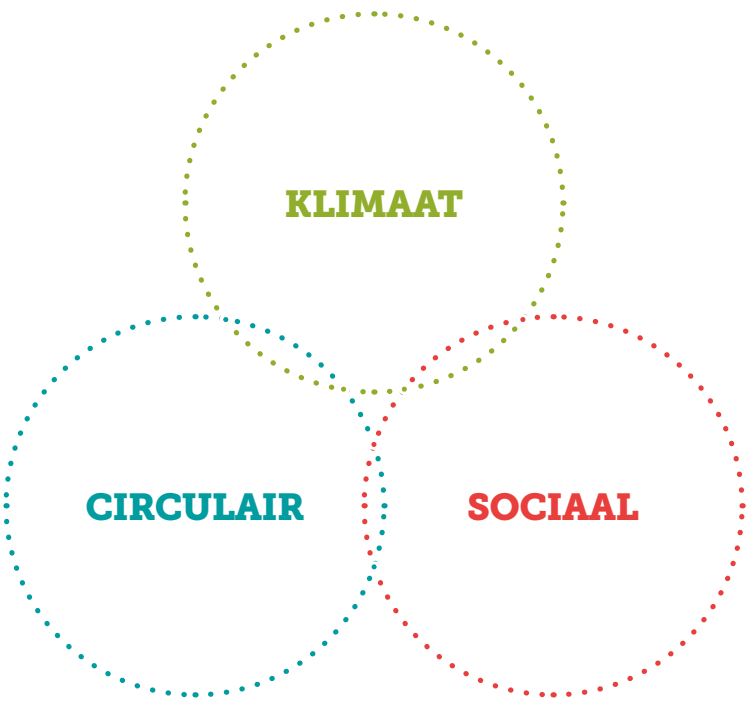
Het provinciebestuur is al lang actief op vlak van duurzaam aankopen, maar in 2019 startte de Provincie met een ambitieus traject om een overkoepelende duurzame aankoopstrategie te ontwikkelen.

De Interne dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk nam het initiatief om een interne werkgroep duurzaam aankopen op te zetten. De werkgroep werd via externe begeleiding meegenomen in een traject voor de ontwikkeling van een duidelijke strategie (Wat willen we als provinciebestuur bereiken op vlak van duurzaam aankopen?) en de ontwikkeling van systemen (Hoe gaan we dit concreet implementeren in de bestekken?).

Doorheen verschillende consultaties en strategische workshops werden belanghebbenden van diverse provinciale diensten betrokken om de aankoopstrategie voor de komende legislatuur vorm te geven.

De uitdaging was groot want het traject startte net op het moment van een nieuw bestuur en een nieuw bestuursakkoord. Een nieuw bestuur betekent nieuwe ambities en biedt een momentum voor een nieuwe aankoopstrategie die deze ambities mee helpt te realiseren door het inzetten van koopkracht.

De focus lag duidelijk op de ontwikkeling van een provinciebrede aankoopstrategie die politiek gedragen en gevalideerd werd en zo een duidelijke richting geeft op vlak van aankoop. Om te komen tot deze aankoopstrategie is vertrokken van uit 3 dimensies van duurzaamheid die expliciet zijn beschreven in het nieuwe bestuursakkoord:

Circulair

In een **circulaire economie** worden tal van strategieën toegepast om materialen en producten zo hoogwaardig mogelijk te blijven inzetten in de economie.

De Provincie kiest voor de circulaire economie waarbij het sluiten van de kringloop vooropstaat én de focus ligt op hergebruik van producten, componenten en materialen.

Klimaat

Om de **klimaatuitdaging** aan te gaan en de opwarming van de aarde te vermijden heeft de Europese Unie doelstellingen geformuleerd die alle lidstaten moeten realiseren: de focus ligt op minder afhankelijkheid van fossiele brandstoffen om de broeikasgassen te reduceren, het verhogen van de energie-efficiëntie en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen. Het provinciebestuur kiest resoluut voor een transitie naar hernieuwbare energie, een focus op CO₂-vermindering én klimaatneutraliteit tegen 2040.

Sociaal

Sociale economie ondernemers willen in de eerste plaats tewerkstelling creëren en competenties versterken met het oog op een duurzame loopbaan voor mensen uit kansengroepen. Dit is hoofdzakelijk lokaal gericht. Maar ook op globaal niveau kunnen sociale doelstellingen gerealiseerd worden, zoals het betalen van eerlijke en leefbare lonen en het respecteren van de mensenrechten en arbeidsrechten van werknemers in de keten.

De Provincie wil dit sociaal ondernemerschap stimuleren en wil meer kansen voor personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt creëren. Daarnaast is er focus op fairtrade en leefbare lonen én op goede werkomstandigheden in de ketens van haar producten.

Dit is het verhaal van het provinciebestuur, maar hoe krijg je duurzaam aankopen op de kaart bij steden en gemeenten?

Traject II: naar een engagementsverklaring voor duurzaam aankopen voor de regio's

Door dialoog met verschillende spelers uit de regio's is het idee gegroeid om lokale besturen - vanuit de Provincie - te ondersteunen rond het opnemen van duurzame en sociale criteria in hun overheidsopdrachten.

Lokale besturen ontbreken vaak de nodige kennis en capaciteit om te starten met de uitbouw van een beleid rond duurzaam aankopen. Ze missen inzicht in hoe ze de link tussen duurzaamheid en aankoop kunnen versterken. Enkele van de meest gehoorde vragen zijn “Hoe begin je hieraan?” en “Hoe kunnen wij op niveau van onze gemeente een duurzame aankoopstrategie ontwerpen? Is dit wel zinvol?”. De nieuwe en moeilijke wetgeving inzake overheidsopdrachten maakt dit verhaal nog complexer.

Als bovenlokaal bestuursniveau is de Provincie perfect geplaatst om de taak van facilitator en stimulator op te nemen. De Dienst Economie nam het voortouw om een begeleidingstraject op te zetten waarbij lokale besturen actief worden ondersteund om duurzame en sociale criteria in hun aankoopbeleid te implementeren.

II

Het traject
**MET PILOOTREGIO'S AALST
EN DENDERMONDE**

Het **doel** van het traject was duidelijk: besturen in beide regio's bewust maken van de voordelen van duurzaam en sociaal aankopen en hen helpen om concrete stappen vooruit te zetten in de richting van een duurzaam aankoopbeleid. Het verwachte eindresultaat was een gevalideerde engagementsverklaring voor sociaal, klimaatbewust en circulair aankopen die gedragen werd door alle besturen in de regio's.

De uitdaging: het zoeken van consensus tussen vele besturen met vele prioriteiten

De grote **uitdaging** binnen dit traject kunnen we als volgt formuleren: Hoe kunnen we het niveau van één organisatie overstijgen en één gezamenlijke

engagementsverklaring rond duurzaam aankopen creëren met de vele besturen uit de regio's Aalst en Dendermonde? Want enkel samen kunnen we koopkracht bundelen en dezelfde doelstellingen en criteria meenemen in onze bestekken. En enkel zo creëren we de toekomst die beschreven staat in de beleidsprioriteiten van deze besturen. We gingen dus samen op zoek naar de grootste gemene deler op vlak van duurzaamheidsbeleid binnen de regio's en maakten de vertaalslag naar wat dit nu betekent op vlak van duurzaam aankopen. De regio's Aalst en Dendermonde vonden het een grote meerwaarde om samen te werken en besloten om één gemeenschappelijk begeleidingstraject op te zetten voor lokale aankoopverantwoordelijken en/of experts overheidsopdrachten uit beide regio's.

De aanpak: co-creatie via strategische workshops

Het traject werd opgebouwd aan de hand van volgende modules.

MODULE 1 HET INZICHT EN DE MAPPING

MODULE 2 DE STRATEGISCHE WORKSHOPS

MODULE 3 EEN GEVALIDEERDE ENGAGEMENTSVERKLARING

1. Het inzicht en de mapping

Doelstelling – deelnemers wegwijs maken in de wereld van duurzaam aankopen én ze inzicht geven in hun huidige praktijken op vlak van duurzaam aankopen. Identificeren van de goede praktijken en co-creatie van het verdere verloop van het traject.

KICK-OFF-OPLEIDING waarbij alle deelnemers inzicht kregen in de basis van duurzaam aankopen en waar we in samenspraak met de deelnemers de rest van het traject vormgaven.

MAPPING-WORKSHOP waarbij we op zoek gingen naar de stand van zaken op vlak van duurzaam aankopen binnen de verschillende betrokken aankooporganisaties. Wat doen we nu al op vlak van duurzaam aankopen? Hebben we al goede praktijken? Wat weerhoudt ons om duurzaam aan te kopen? Binnen welke productgroepen willen we graag praktische vuistregels om duurzaam aan te kopen?

2. De strategische workshops

Doelstelling – deelnemers begeleiden in een strategische oefening rond duurzaam aankopen met oog op de ontwikkeling van een gemeenschappelijke engagementsverklaring voor duurzaam aankopen.

Zonder duidelijke richting is het niet makkelijk om duurzaamheid mee te nemen in bestekken. Waar moeten we precies op focussen in welke productgroep? Zetten we eerder in op klimaat of gaan we hier kiezen voor sociale leveranciers? Of beide? Veel hangt af van de strategische focus die je organisatie wenst te leggen. Aankoop is tenslotte een instrument om beleidsdoelstellingen te realiseren: duurzaam aankopen wil het beleid op vlak van sociale en circulaire economie ondersteunen en bijdragen tot een klimaat-efficiënte en -bestendige regio.

Hoe beginnen we hieraan met zo een diverse groep deelnemers? Om te komen tot een gedragen strategie zijn we vertrokken van de algemene pijlers van het duurzaamheidsbeleid van de Provincie Oost-Vlaanderen: de sociale dimensie, de klimaatdimensie en de circulaire dimensie. Op die manier is er ook een sterke link met de strategie van het provinciebestuur (Zie beeld pagina p 14)

Duurzaam aankopen betekent dus in eerste instantie sociaal, klimaatbewust en circulair aankopen. Vanuit deze startdefinitie zijn we op zoek gegaan naar die specifieke beleidsdoelstellingen die overkoepelend zijn voor alle besturen uit de regio's Aalst en Dendermonde. Een krachtige engagementsverklaring op vlak van duurzaam aankopen legt politieke accenten en helpt besturen om hun toekomstvisie te realiseren via de inzet van overheidsopdrachten.

De uitgangspunten – Het ontwikkelen van een engagementsverklaring voor duurzaam aankopen vertrekt vanuit 3 uitgangspunten:

1. De 3 dimensies van duurzaam aankopen: sociaal, klimaatbewust en circulair
2. De beleidsprioriteiten van de deelnemende besturen
3. De dialoog tussen de deelnemers om te komen tot een consensus over ambitie, scope en aankoopdoelstellingen

De methodiek – Om te ontdekken welke specifieke doelstellingen rond duurzaam aankopen we meenemen in de engagementsverklaring was het noodzakelijk volgende stappen te doorlopen doorheen 2 verschillende workshops:

STAP 1 STRATEGISCHE FOCUS

We definiëren eerst de strategische doelstellingen om de beleidsprioriteiten te realiseren en bepalen de scope en ambitie van wat we willen bereiken.

STAP 2 FORMULEREN AANKOOPDOELEN

We vertalen de doelen naar aankoopdoelen – hoe kan aankoop bijdragen tot de realisatie van de beleidsdoelen en welke productgroepen zijn prioritair?

STAP 3 POLITIEKE VALIDATIE

We laten de engagementsverklaring politiek valideren door de deelnemende besturen.

Stap 1 - strategische focus

Op basis van een co-creatieproces bepalen we 2 tot 3 strategische prioriteiten per duurzaamheidsdimensie. Deze thema's zijn de basis waarvan we vertrekken om strategische ambities te bepalen en in de diepte uit te werken. Tijdens deze workshop gingen we per prioriteit na wat we precies willen bereiken (ambitie en scope). Als we het hebben over sociale economie stimuleren, wat bedoelen we dan precies? Wat betekent een klimaatbestendig bestuur? Het concreet invulling geven van beleidsprioriteiten en bepalen wat we precies willen bereiken is geen evidente oefening. Het is wel een noodzakelijke stap om krachtige en relevante aankoopdoelstellingen te definiëren.

Output: een overzicht van strategische prioriteiten per duurzaamheidsdimensie met duidelijke definiëring van de scope (Wat nemen we mee - en niet mee - in de scope?) en van de ambitie (Wat willen we bereiken?).

Stap 2 – formuleren aankoopdoelen

Op basis van de geïdentificeerde prioriteiten gaan we nu de vertaalslag maken naar de aankoopfunctie. Hoe kunnen we deze prioriteit ondersteunen via het aankopen van goederen, diensten en werken? Welke productgroepen zijn meest relevant om deze doelstellingen te realiseren?

Output: een ontwerp van engagementsverklaring met 7 strategische doelstellingen op vlak van duurzaam aankopen.

Stap 3 – politieke validatie

Tijdens de strategische workshops waren politieke verantwoordelijken, leden van het managementteam en aankopers aanwezig. Dit co-creatietraject heeft geleid tot een ‘voorstel’ van engagementsverklaring op vlak van duurzaam aankopen voor de regio's Aalst en Dendermonde. Om draagvlak te creëren bij alle besturen is het belangrijk om deze verklaring politiek te laten valideren en groen licht te krijgen van het College van burgemeester en schepenen van de verschillende besturen. Op die manier creëren we een politiek mandaat om de aankoopstrategie te implementeren de komende 5 jaar.

Gezien de betrokkenheid van verschillende besturen is het noodzakelijk om van elk bestuur afzonderlijk de nodige terugkoppeling te ontvangen op dit ontwerp van engagementsverklaring. Na integratie van alle feedback werd een finale engagementsverklaring goedgekeurd door alle besturen.

Output: de engagementsverklaring duurzaam aankopen van de regio's Aalst en Dendermonde.

Engagementsverklaring duurzaam aankopen
REGIO AALST EN DENDERMONDE

Sociaal aankopen

1. Meer opdrachten toekennen aan sociale leveranciers

Groei en professionalisering stimuleren van ondernemingen die professionele inschakelingen van mensen uit kwetsbare groepen beogen én/of een sociaal oogmerk vooropstellen en/of maatschappelijke winstdeling beogen (maatwerkbedrijven, coöperatieve ondernemingen ...).

2. Lokale, faire en sociaal verantwoorde ketens stimuleren

We verkiezen producten die lokaal geproduceerd worden. Maar voor die producten die enkel in globale ketens worden geproduceerd garanderen we het respect van de (internationale) arbeidswetgeving en mensenrechten en stimuleren we eerlijke handel en eerlijke lonen voor producenten en arbeiders in de keten.

Circulair aankopen

6. Minder nieuwe materialen, meer gerecycleerde content

Focus op minder materialen én waardebehoud van materialen doorheen de volledige levenscyclus van producten, diensten en werken door het vervangen van nieuwe materialen door gerecycleerde materialen.

7. Verlengen van de gebruiksduur van producten en gebouwen

Focus op minder materialen én waardebehoud van materialen doorheen de volledige levenscyclus van producten, diensten en werken door in te zetten op de verlenging van de gebruiksduur voor alle nieuwe overheidsopdrachten van producten en gebouwen.

Klimaat-efficiënt aankopen

3. CO₂-efficiënte aankopen, logistiek en eigen vloot

We reduceren de CO₂-impact door in te zetten op het aankopen van energie-efficiënte oplossingen: producten, toestellen, machines, installaties, etc. om zo een lager energieverbruik te realiseren. Als voortrekker stappen we zelf over naar een CO₂-efficiënte vloot om zo de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te reduceren.

4. Streven naar een klimaatbestendig patrimonium

Het bewust inzetten op klimaatbestendige oplossingen bij het ontwerp, het bouwen en het gebruik van het patrimonium van het lokaal bestuur.

5. CO₂-efficiënte gebouwen en openbaar domein

Het investeren in CO₂-efficiënte gebouwen en installaties in het openbaar domein door in te zetten op voorzieningen voor de zelfproductie van hernieuwbare energie.

KLIMAATEFFICIËNT AANKOPEN

K1

CO₂ efficiënte aankopen, logistiek en eigen vloot

K2

Streven naar een klimaatbestendig patrimonium

K3

CO₂- efficiënte gebouwen en openbaar domein

SOCIAAL AANKOPEN

S1

Meer opdrachten aan sociale leveranciers

S2

Lokale, faire en sociaal verantwoorde ketens stimuleren

CIRCULAIR AANKOPEN

C1

Minder nieuwe materialen, meer gerecycleerde materialen

C2

Verlengen van de gebruiksduur voor producten en gebouwen

IV

De praktijk
GOEDE VOORBEELDEN

DE PROVINCIE VOORBEELD 1

P 25

AALST VOORBEELD 2

P 29 — 1.

AALTER VOORBEELD 3

P 33 — 2.

EEKLO VOORBEELD 4

P 37 — 3.

GENT VOORBEELD 5

P 41 — 4.

LEBBEKE VOORBEELD 6

P 47 — 5.

MALDEGEM VOORBEELD 7

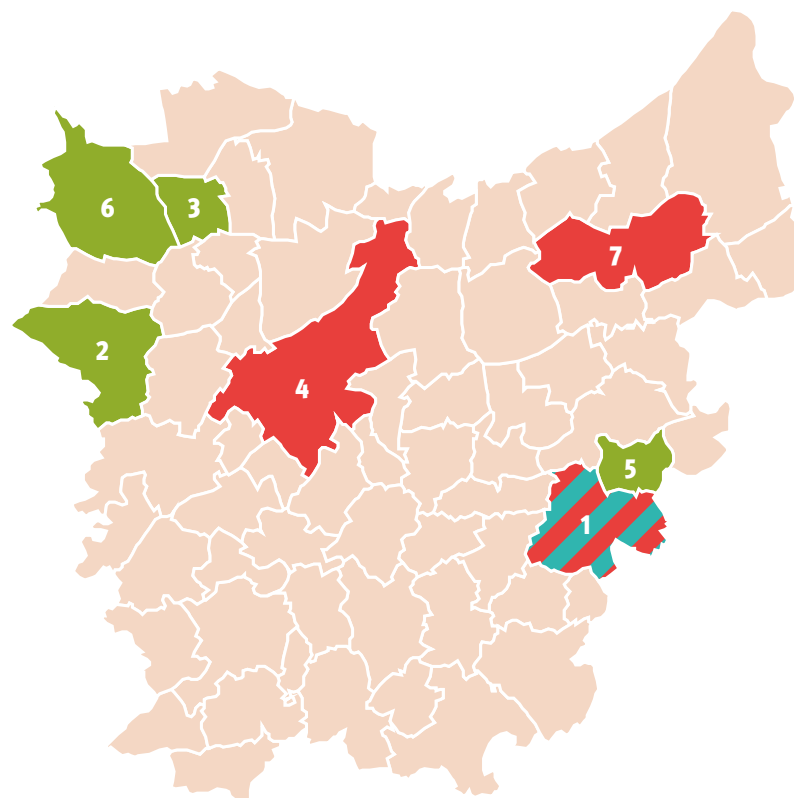
P 49 — 6.

SINT-NIKLAAS VOORBEELD 8

P 55 — 7.

FLUVIUS VOORBEELD 9

P 61

DE PROVINCIE VOORBEELD 1

STAP MEE IN DE WERELD VAN DE CIRCULAIRE VEILIGHEIDSSCHOEN – PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

Wat zijn de criteria van een goede veiligheidsschoen? Zoals de naam al prijsgeeft, is de veiligheid (dus de kwaliteit) van de schoen heel belangrijk, net als de prijs en de service die de leverancier kan bieden. Toen de Provincie Oost-Vlaanderen enkele jaren geleden een bestek opmaakte voor nieuwe veiligheidsschoenen, waren dit dan ook de gezochte kenmerken. De Provincie zocht en kwam terecht bij... een circulaire én sociaal verantwoorde leverancier.

De eerste stap

Binnen het aankoopdossier van persoonlijke beschermingsmiddelen voor de Provincie Oost-Vlaanderen was er een specifiek perceel voorzien voor veiligheidsschoenen. Sabine De Smit, aankoopverantwoordelijke van de Provincie, legt uit: “We zochten vooral een goede prijs-kwaliteitverhouding en hadden geen eisen gesteld rond circulair of sociaal ondernemen. Bij de aankoop van kledij bijvoorbeeld hadden we wel gelet op duurzaamheidsaspecten, maar zo’n vereisten leken ons niet realistisch binnen de markt van persoonlijke beschermingsmiddelen.” Toch belandt de Provincie via een distributeur bij EMMA, een leverancier die sterk inzet op circulaire en sociale economie.

De mijnwerkers van EMMA

Het ontstaan van de schoenenfabriek, die gelegen is in Kerkrade (Nederlands Limburg), is nauw verwant met de geschiedenis van de Nederlandse Staatsmijnen. De fabriek, opgericht in 1931, was namelijk een initiatief om invalide mijnarbeiders opnieuw werk te bezorgen. Ze herstelden en vervaardigden de schoenen voor de andere mijnwerkers. De naam EMMA is trouwens afgeleid van de naam van een voormalige staatsmijn. Vandaag de dag produceert het bedrijf veiligheidsschoenen voor veel verschillende branches, maar het sociale uitgangspunt is er nog steeds. Als Nederlands maatwerkbedrijf biedt EMMA werk aan meer dan 100 mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Sabine De Smit bezocht de fabriek een tijdje geleden: “Het bedrijfsbezoek bij EMMA vond ik echt een beklievende ervaring. Iedereen was zo enthousiast over de schoenen en zo fier. Sommigen werkten er al meer dan 20 jaar. Heel mooi om te zien!”

Meer info: www.emmasafetyfootwear.com

Wat maakt de schoenen van EMMA zo speciaal?

Heel wat verschillende aspecten maken de schoenen van EMMA uniek binnen het gamma van veiligheidsschoenen. Op dit moment hebben ze al 6 modellen van circulaire veiligheidsschoenen en hun doelstelling is om hun volledige assortiment circulair te maken tegen eind 2019.

Al vanaf de eerste fase van het proces, het ontwerp, denkt men na over dit circulaire aspect. Zo bestaat de schoen uit minder delen, waardoor het gemakkelijker is om hem uit elkaar te halen en de verschillende onderdelen een tweede leven te bezorgen. Daarnaast wordt ook, in de mate van het mogelijke, gekozen voor materialen die milieuvriendelijk zijn (bv. de gedeeltelijke vervanging van leer door microfiber) en die je na gebruik makkelijk kan recyclen.

Bovendien zit er in de schoenen van EMMA ook al ‘recycled content’ (gerecycleerd materiaal) verwerkt. Zo worden de veters gemaakt van gebruikte PET-flessen en bestaat 70% van de inlegzolen uit de schuimvullingen van gebruikte autostoelen en matrassen. Tot slot probeert men ook zoveel mogelijk samen te werken met milieuvriendelijke leveranciers

en de arbeidsomstandigheden bij die leveranciers te controleren. Bepaalde onderdelen van de schoenen komen bijvoorbeeld van bedrijven in Brazilië en Paraguay, die EMMA via een app 24/7 kan volgen.

Circulaire economie creëert ook lokale jobs

Een belangrijk aspect in dit circulaire verhaal is de vraag wat er dan met de afgedankte schoenen gebeurt. Sabine De Smit: “Bij einde gebruik belanden vandaag de dag 99,99% van de schoenen gewoon bij het restafval. EMMA bood ons echter een oplossing voor dit probleem, ook al was dit niet gevraagd in het bestek. Een partner van EMMA, COFA, zou mogelijk de retourlogistiek in handen nemen. We zijn dit nog praktisch aan het uitwerken, maar COFA zou de schoenen ophalen én zorgen voor de ontmanteling. Om de verwerkers hierbij te helpen, vind je in elke EMMA-schoen trouwens een QR-code. Als je die scant, kom je terecht bij het materialenpaspoort van de schoen. COFA zou bovendien niet alleen onze EMMA-schoenen terugnemen, maar ook alle andere schoenen en persoonlijke beschermingsmiddelen. Op deze manier zet die ene schoen veel in beweging en worden extra lokale jobs gecreëerd!”

Ruimere verhaal

In de toekomst wil de Provincie Oost-Vlaanderen, die een voorbeeldfunctie heeft voor vele steden en gemeenten, nog meer inzetten op duurzaamheid en het stimuleren van de sociale economie. Sabine De Smit: “Als aankoopdienst werken we al nauw samen met de mensen van de Interne Dienst voor Preventie,

Bescherming en Welzijn op het werk. Bijvoorbeeld bij de aankoop van gerecycleerd papier of sociaal verantwoorde kledij geven zij ons advies of zoeken ze bepaalde milieucriteria op, die we kunnen verwerken in het bestek. Nu hebben we sinds kort de Werkgroep Duurzaam Aankopen opgestart. Onder leiding van externe begeleiding zijn we een globale strategie aan het bepalen inzake duurzaamheid. We stellen niet alleen algemene doelstellingen op, zoals de circulaire economie stimuleren en klimaatneutraliteit nastreven, maar we gaan ook na met welke aankoopdossiers we die doelstellingen het best zouden kunnen bereiken.” Het dossier van de veiligheidsschoenen kan hierbij alvast als voorbeeld dienen, want de schoenen beschermen niet enkel de werknemers, maar ook het milieu.

Samengevat

- + Goede samenwerking met het sociale bedrijf EMMA: de schoenen zijn kwaliteitsvol én circulair
- + Groot politiek draagvlak
- + Kadert binnen een ruimer verhaal, waarin de Provincie nog meer wil inzetten op duurzaamheid op basis van een strategisch kader
- De gebruikers van de schoenen zijn momenteel nog onvoldoende op de hoogte van het circulaire verhaal. Eens de retourlogistiek met COFA geregeld en goedgekeurd is, wordt gecommuniceerd naar de interne klanten.

Contact

Sabine De Smit
(Aankoopverantwoordelijke Provincie Oost-Vlaanderen)

EEN MATCH TUSSEN CIRCULAIR EN SOCIAAL: DE HERBRUIKBARE BEKERS IN AALST

Het invoeren van herbruikbare bekere op events is tegenwoordig geen uitzondering meer. De Stad Aalst was zijn tijd echter ver vooruit en kocht in 2007 al 25.000 herbruikbare bekere aan. Nu voerden ze een grondige update uit, waarin circulaire en sociale economie hand in hand gaan. Maak kennis met de herbruikbare bekere van Aalst, versie 2.0.

Circulair met herbruikbare bekers

Kris Coen, klimaatcoach van de Stad Aalst, schetst de beginsituatie: “We bieden als stad eigenlijk al 12 jaar lang herbruikbare bekers aan, om organisatoren van kleine evenementen te ondersteunen. De bekers kochten we destijds bij ILvA (Intercommunale Land van Aalst). Helaas was dit systeem niet zo populair, we spreken hier over zo’n vijftal ontleningen per jaar. De vormgeving van de beker, met een logo van een

knaagdiertje, was dan ook niet zo aantrekkelijk. Toen we 3 jaar geleden een tweede soort beker aankochten bij Roltex, speciaal voor bier, liepen de ontleningen al heel wat vlotter. Toch is het niet zo simpel om te werken met twee soorten bekers.”
De Stad Aalst beslist dan ook om over te schakelen op een andere leverancier om universele bekers aan te kopen: het Franse bedrijf Ecocup. Een bedrijf dat zich bovendien ook inzet op het stimuleren van de sociale economie.

Duurzaamheidsaspecten van de bekers

- ▶ Frisdrankbekers ILvA: 100% recyclebaar, vele malen herbruikbaar (bij normale omgang minimaal 45 maal hergebruik mogelijk)
- ▶ Pintbekers Roltex: recyclebaar
- ▶ Universele bekers Ecocup: kunnen tot 150 keer hergebruikt worden, recyclebaar (worden opnieuw gebruikt in andere plastic toepassingen)

Sociaal met Snel & Wel

Naast het promoten en faciliteren van herbruikbare bekers, gaat de Stad Aalst nog een stapje verder. Kris Coen: “De gebruikte bekers moeten ook vervoerd worden naar ILvA waar ze gereinigd worden en omgekeerd. Dit transport was in handen van de stad en gebeurde door vervuilende dieselauto’s. Aangezien het de doelstelling is van de Stad Aalst om minder CO₂ uit te stoten, wou ik dit absoluut veranderen! Ik contacteerde hiervoor Johannes.”
Johannes Rumbaut, coördinator Werk en Sociale Economie bij de Stad Aalst: “Ik was aangenaam verrast door de vraag van Kris. Meestal moet ik zelf andere diensten contacteren en ze aansporen om sociaal aan te kopen, maar nu kwam het initiatief van Kris zijn dienst zelf. Dat vond ik super! Ik heb onmiddellijk enkele sociale transportbedrijven uit de streek voorgesteld en

een laagdrempelige mail uitgestuurd.”
Al snel komt men terecht bij de sociale fietskoerierdienst Snel & Wel. Een win-winsituatie! Door gebruik te maken van fietsen wordt de CO₂-uitstoot voor het vervoer van de bekers tot nul gereduceerd en bovendien zet het bedrijf sterk in op de maatschappelijke participatie van kansengroepen. Om de samenwerking zo vlot mogelijk te laten verlopen, maakt de Stad Aalst duidelijke afspraken met Snel & Wel en ILvA.
Het grote engagement van het bedrijf wordt al snel duidelijk. Kris Coen: “Tijdens testritten bleek dat Snel & Wel het gevraagde volume bekers, namelijk 4 dozen van 200 bekers, niet in één keer kon vervoeren met hun bestaande transportmiddelen. Zij namen snel het initiatief om aangepast vervoer te bestellen en aan te kopen: de Armadillo. Nu kunnen ze zelfs meer dan

800 bekers per keer vervoeren! Gemiddeld zijn er op deze manier 50 ritten met de auto (heen en terug) uitgespaard. Een rit (heen en terug) bedraagt 12 km. Een omschakeling van 600 autokilometers naar 600 fietskilometers komt neer op een CO₂-reductie van 0,11 ton. Wij hopen vooral dat ook andere steden en gemeenten ons voorbeeld zullen volgen!”

De voortrekkersrol van de Stad Aalst

De Stad Aalst toont niet alleen het goede voorbeeld in dit specifieke project rond herbruikbare bakers, maar is samen met gemeente Hamme ook trekker in het traject duurzaam aankopen dat door de Provincie Oost-Vlaanderen begin 2019 werd gelanceerd. Samen met alle geïnteresseerde gemeenten in de regio Aalst en de regio Scheldeland werd een engagementsverklaring duurzaam aankopen opgesteld. Deze verklaring vormt een kader voor duurzaam aankopen in de regio en helpt om overheidsopdrachten in te zetten voor een meer circulaire, sociale en klimaatbewuste streek!

Contact

Kris Coen, Klimaatcoach
(Dienst Milieu en Natuur)
Johannes Rumbaut
(Coördinator Werk en Sociale Economie)

Aalst gaat volop voor sociale economie

De stad zal haar regierol op vlak van sociale economie behouden en –waar mogelijk – uitbreiden, onder meer in het zoeken naar de linken tussen reguliere en sociale economie. In het kader van overheidsopdrachten zullen sociale economiebedrijven zeker aan bod blijven komen om taken voor de stad uit te voeren. Om de lokale en sociale economie te stimuleren én om een duurzamer aankoopbeleid te realiseren, zal meer belang gehecht worden aan maatschappelijk verantwoord ondernemen, aan de ecologische voetafdruk, aan sociale activering en aan de korte keten. We gebruiken zelf maximaal korte ketenproducten.

fragment uit het bestuursakkoord van de Stad Aalst

Samengevat

- + Minder afval dankzij de herbruikbare bakers
- + CO₂-reducties via milieuvriendelijk transport
- + Stimuleren van de sociale economie, door de samenwerking met Snel & Wel
- + Eenvoudig project dat snel kan worden overgenomen door andere steden en gemeenten

AALTER PROMOOT GROEN RIJDEN

Elektrisch rijden? De positieve aspecten ervan zijn bekend, maar door het gebrek aan plaatsen om de auto op te laden, staan veel mensen er niet voor te springen om een elektrische wagen voor lange afstanden te gebruiken. Door het installeren van een snellaadstation op een strategisch perfecte locatie, wil Aalter meehelpen aan een oplossing voor deze uitdaging. Bovendien trekt de gemeente volop de kaart van duurzaam rijden, door een volledig groene vloot.

Laden in 15 minuutjes

Aalter voelde aan dat de markt langzamerhand klaar was voor een elektrische (snel)laadinfrastructuur, zeker rekening houdend met de strategische ligging van de gemeente aan de E40 en de N9. Volgens schepen van leefmilieu en ruimtelijke ordening Kris Ally wil Aalter hierin een trendsetter zijn: “Een snellaadstation past volledig in onze ambitie om een duurzaam Aalter uit te bouwen via innovatie.” Omgevingsambtenaar Stieven Blancke schreef in samenwerking met de aankoopdienst van de gemeente, Cel Overheidsopdrachten, een (domein)concessie uit en de opdracht werd uiteindelijk aan Fastned gegund. Het project heeft dan ook vele voordelen, legt Stieven Blancke uit: “In tegenstelling tot bij gewone laadpalen, is het bij een snellaadstation mogelijk om in 15 minuten tot wel 200 kilometer bereik bij te laden¹. Bovendien is een universeel station, compatibel met alle types elektrische auto’s. Er is dan ook geen betere manier om het elektrisch rijden te promoten en de CO₂-impact naar omlaag te halen.”

Fastned

Het Nederlandse bedrijf Fastned bouwt een netwerk uit van snellaadstations voor elektrische wagens. De snellaadstations komen op strategische plaatsen die goed zichtbaar zijn én 24/7 beschikbaar. Niet enkel in Aalter, maar ook op andere Vlaamse locaties komt er (binnenkort) een snellaadstation:

- Oostende airport
- Van der Valk Nazareth
- Conradt Verviers
- Baraque de Fraiture - Vielsalm
- 16 locaties langs de snelwegen in Vlaanderen i.s.m. het Agentschap voor Wegen en Verkeer
- Knokke

Fastned dient een bouwaanvraag in en voorziet een eigen netaansluiting.

Ook economisch voordelig

Het snellaadstation is niet alleen op ecologisch vlak een meerwaarde voor de gemeente, ook op economisch gebied biedt het project heel wat mogelijkheden. Het snellaadstation wordt namelijk een domeinconcessie, waarbij de gemeente een bedrag krijgt per vierkante meter en per opgeladen kilowattuur. Steven Cocquyt van de Cel Overheidsopdrachten geeft nog een ander economisch voordeel aan: “Het snellaadstation komt er normaal gezien tegen het einde van het jaar en dit op een strategische locatie. Parking Aard ligt vlak bij de Knokkebaan, de E40 én onze lokale horeca. De komst van het snellaadstation zorgt er dus ook voor dat we onze lokale horeca kunnen promoten. Terwijl je auto wordt opgeladen, kan je genieten van een lekker koffietje op de markt.”

Groen wagenpark

In het kader van onder andere het burgemeestersconvenant, waar het aspect duurzaamheid mee werd opgenomen, wil Aalter zijn voorbeeldfunctie op het vlak van groen rijden verder uitbouwen. Dit wordt niet enkel gerealiseerd door de installatie van het snellaadstation. Ook het eigen wagenpark van de gemeente kreeg een groene facelift. Steven Cocquyt: “Voor de vernieuwing van ons wagenpark deden we

een klein marktonderzoek, waarbij Volkswagen als beste merk uit de bus kwam. Al onze nieuwe wagens zijn nu volledig elektrisch, hybride of rijden op CNG. Bovendien worden alle gegevens gemonitord, zo kunnen we bijvoorbeeld zien hoeveel men precies elektrisch rijdt.” Voor die duurzame vloot heeft de gemeente een eigen laadsysteem ter beschikking. Dit nieuwe (groene) wagenpark zorgt voor een vermindering van de CO₂-uitstoot met maar liefst 22 ton per jaar. Vergeleken met de vorige vloot is dit 80% minder².

Groene vloot via leasing

- 3x Volkswagen E-Golf (volledig elektrisch)
- 3x Volkswagen Golf GTE (hybride)
- 1x Volkswagen Passat GTE (hybride)
- 2x Volkswagen Caddy Maxi Trendline (CNG/aardgas)
- 1x Volkswagen Caddy Maxi Van (CNG/aardgas)
- 3x IVECO Daily MY2016 (CNG/aardgas)

Stieven Blancke vult aan:
 “Het personeel van de gemeente en van het OCMW dat maar een korte afstand moet afleggen, kan gebruik maken van onze elektrische fietsen. Ook de politiezone van Aalter investeerde een tijdje geleden in elektrische wagens. De wijkagenten rijden nu rond in BMW's i3 en beschikken over elektrische dienstfietsen.” Op deze manier wordt Aalter echt de hotspot van groen rijden!

Samengevat

- + Bouw van een snellaadstation voor alle types elektrische wagens op strategisch sterke plaats
- + Bij vernieuwing van het wagenpark wordt gekozen voor groene alternatieven: full electric, hybride en CNG
- + Promoten van elektrische fietsen voor korte afstanden
- + Ook de politie van Aalter maakt gebruik van elektrische voertuigen en elektrische fietsen

Contact

Contacteer gerust onderstaande personen, indien je meer informatie wil over het bestek of zelf ook een snellaadstation in jouw stad of gemeente zou willen installeren:

Stieven Blancke
 (Omgevingsambtenaar)

Steven Cocquyt
 (Cel overheidsopdrachten)

¹ <https://fastnedcharging.com/nl/hoe-werkt-het>

² Dit percentage werd berekend op 157.000 km, verdeeld over 13 wagens.

E EKLO
VOORBEELD 4

EEKLO ZET IN OP GROENE ÉN SOCIALE ENERGIE

Gebruik maken van windenergie? Graag. Een windturbine dicht bij je huis? Liever niet. Door de lusten en de lasten van windturbines eerlijker te verdelen, is Eeklo er in geslaagd een groot draagvlak voor windenergie te creëren bij de bevolking. Bovendien laat de stad met dit project mensen in energiearmoede niet in de kou.

Duurzaamheidstoets bij de aankoopdienst

In het algemeen komen in de stad Eeklo alle aankoopdossiers terecht bij de aankoopdienst. Sofie Loridan, Diensthoofd Facility: “Wij zijn meestal niet de trekker van een bepaald aankoopdossier, maar hebben een meer ondersteunende rol. Alle bestekken worden bij ons wel getoetst op duurzaamheidscriteria.”

Enkele voorbeelden zijn:

- het integreren van het gunningscriterium Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in verschillende dossiers, bijvoorbeeld rond werkkledij, de schoonmaak van de openbare toiletten of het onderhoud van de schuilmuisjes.
- het kiezen voor voertuigen op CNG voor het wagenpark van de stad.
- de voorkeur geven aan biologische landbouw bij de aankoop van voedingswaren voor het restaurant in het dienstencentrum van de stad.

Uitgelicht voorbeeld: duurzaam en ecologisch groenonderhoud door derden

Een ander mooi voorbeeld is het duurzaam en ecologisch groenonderhoud in de stad. In Eeklo worden de taken rond groenonderhoud opgesplitst: de meer technische opdrachten zijn voor rekening van de diensten van de stad, terwijl de minder complexe taken voorbehouden zijn voor een bedrijf uit de sociale economie. Momenteel is het lokale bedrijf Pro Natura hiervoor verantwoordelijk, waardoor een 30 à 40-tal mensen uit Eeklo op een zinvolle manier kunnen bezig zijn. In het bestek kwamen onder andere volgende aspecten rond duurzaamheid, ecologie en sociale economie aan bod:

Gunningscriterium:

Inspanningen die het bedrijf levert inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen en milieuvriendelijkheid, bijvoorbeeld: rationeel energieverbruik, ISO-normen... – documenten om dit te staven moeten worden toegevoegd (25 punten op een totaal van 100)

Technische bepalingen:

Het gebruik van biociden is totaal verboden.

Een concessie voor windturbines

Het praktijkvoorbeeld uit Eeklo vinden we terug bij het energiebeleid. Met als ambitie meer dan zelfvoorzienend te worden op vlak van energie, schreef Eeklo een concessie uit voor windturbines. 22 turbines werden uiteindelijk vergund mét steun van de lokale bevolking. Bij het plaatsen van windturbines is er nochtans vaak protest. Terwijl de grondeigenaar en de projectontwikkelaar veel geld verdienen met de windturbines, heeft de plaatselijke bevolking te kampen

met geluid- en slaghinder. Bob D’Haeseleer, Schepen van Duurzaamheid, energie en klimaat, legt uit hoe het anders kan: “Voor het uitschrijven van de concessie, zijn we echt op zoek gegaan naar hoe dit project een win-winsituatie kon worden voor alle stakeholders. Door te luisteren naar de noden van iedereen, hebben we echt draagvlak kunnen creëren bij de lokale bevolking. Doordat een groot deel van de meerwaarde van de windturbines lokaal blijft, zijn de lusten en lasten veel eerlijker verdeeld.”

Concessie in het kader van een overheidsopdracht: ook een vorm van aankopen!

“Een concessie verschilt van een overheidsopdracht in die zin dat ze gekenmerkt wordt door de overdracht van het exploitatiesico. De tegenprestatie bestaat dus – althans gedeeltelijk – in het recht om de werken of diensten die het voorwerp uitmaken van de overeenkomst, te exploiteren.”

Meer info: www.avcb-vsgeb.be/nl/nieuwe-wet-betreffende-de-concessieovereenkomsten...

Ook sociale energie

Concreet moet 5000 euro per windturbine per jaar teruggaan naar de omgeving. Bovendien wil de stad zich met dit project ook inzetten voor mensen die moeite hebben om hun energiefactuur te betalen. Hiervoor wordt momenteel, in samenwerking met Fluvius en Ecopower, een model ontwikkeld waarbij de stad een deel van de coöperatieve aandelen zou overnemen en ter beschikking zou stellen aan mensen in energiearmoede. In dit geval zou hun energiefactuur dalen tot 250 euro per jaar.

Warmte as-a-service

Dat de stad zich volop inzet op vlak van energie blijkt niet alleen uit het project met de windturbines. In het kader van een concessie wil men ook graag de restwarmte van de verbrandingsinstallatie van de intercommunale IVM volop benutten door over het volledige grondgebied van de stad een warmtenet aan te leggen. Daarnaast wil Eeklo in de toekomst warmte als een dienst gaan aankopen en de stookinstallaties overlaten aan Ecopower. Met die gedachte werd bijvoorbeeld bij de bouw van het nieuwe zwembad vorig jaar de stookinstallatie buiten het sportcomplex aangelegd.

Er is dus geen twijfel mogelijk dat groene en lokale energie hoog op de agenda staat in Eeklo of zoals schepen Bob D'Haeseleer het verwoordt: 'Energie is voor ons een streekproduct met een geel en een groen hesje.' Een quote om even over na te denken...

Contact

Bob D'Haeseleer
(Schepen van Duurzaamheid, energie en klimaat)
Sofie Loridan
(Diensthoofd Facility)

Samengevat

- + Bij elk bestek wordt door de aankoopdienst bekeken welke duurzaamheidsaspecten kunnen worden geïntegreerd, bijvoorbeeld: het bestek rond ecologisch en sociaal groenonderhoud.
- + Met behulp van een draagvlakmodel kan Eeklo volop gebruik maken van windenergie door het installeren van 22 windturbines. Bovendien wordt hier ook ingezet op het sociale, door het helpen van mensen in energiearmoede.
- + Meer en meer gaat men over tot de aankoop van warmte als een dienst.

SOCIAAL VERANTWOORDE WERKKLEDIJ VOOR DE STAD GENT – EEN TOEPASSING VAN DE TOOLBOX 'SOCIAAL VERANTWOORD KETENBEHEER'

Wie ooit het Industriemuseum bezocht in Gent, weet dat textiel deel uitmaakt van het DNA van de stad. De textiel- en modebranche komt, in het kader van duurzaamheid en eerlijke handel, de dag van vandaag echter sterk onder druk te staan. Zo is de textielindustrie, naast de ICT-branche en het natuursteendomein, 1 van de 3 sectoren die het gevoeligst is aan het niet naleven van de arbeidsvoorwaarden. Initiatieven zoals het Fair Fashion Fest bewijzen al dat de Stad Gent dit issue rond duurzaamheid en eerlijke handel in de textielsector wil aankaarten. Maar hoe kan je beter eerlijke mode promoten dan door zelf het goede voorbeeld te geven?

De weg naar een duurzaam aankoopbeleid

Het verhaal van de sociaal verantwoorde werkkledij kent zijn oorsprong in 2014, wanneer het nieuwe aankoopbeleid van de stad Gent gelanceerd wordt op EcoProcura, een conferentie waarin aspecten rond duurzaam, circulair en innovatief aankopen centraal staan. Aan de hand van 7 concrete doelstellingen wil de Stad Gent evolueren naar een strategisch, innovatief én duurzaam aankoopbeleid, met een sterke aandacht voor milieu-impact, eerlijke handel en goede werkomstandigheden.

Vanaf 2016 maakt de stad Gent deel uit van een lerend netwerk van VVSG (de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten) en The Global Picture, waarin heel wat steden en gemeenten, maar ook bijvoorbeeld ziekenhuizen samenwerken en een onderzoek uitvoeren met als doel lokale besturen te helpen in hun zoektocht naar een duurzaam aankoopbeleid.

Naar een strategisch, innovatief en duurzaam aankoopbeleid voor de Stad Gent

- 1. Minimaliseren van de milieu-impact doorheen de volledige levenscyclus met focus op:**
 - ▶ Rationeel energiegebruik en onafhankelijkheid van niet-hernieuwbare energiebronnen.
 - ▶ Minimaliseren van de impact op de lokale luchtkwaliteit door efficiënte en milieuvriendelijke en werkgerelateerde verplaatsingen en leveringen.
 - ▶ Voorkomen van afval.
- 2. Stimuleren van duurzame tewerkstelling voor kansengroepen met focus op:**
 - ▶ De kansen op de arbeidsmarkt van werkzoekenden uit de kansengroepen – met bijzondere aandacht voor jongeren – verhogen.
 - ▶ Door meer opdrachten te gunnen aan de sociale economie wordt de duurzame groei van deze sector versterkt.
- 3. Stimuleren van duurzame innovaties.**
- 4. Stimuleren van lokale economische groei met extra aandacht voor starters en innovatieve bedrijven.**
- 5. Maximaal integreren van garanties voor internationale arbeidsnormen en consequent opnemen van principes van eerlijke handel.**
- 6. Stimuleren van duurzaam ondernemen bij de leveranciers.**
- 7. Verhogen van de maturiteit van de aankoopfunctie en streven naar een excellente aankooporganisatie.**

Van theorie naar praktijk

Samen met VVSG en The Global Picture heeft de stad Gent een studie gedaan met als doel een tool te ontwikkelen die ervoor kan zorgen dat aankopen op een sociaal verantwoorde manier kunnen gebeuren. Deze tool is onmiddellijk gebruikt door de stad Gent bij het dossier rond de aankoop van nieuwe werkkledij, veiligheidsschoenen, linnen en persoonlijke beschermingsmiddelen. Aan dit dossier wordt € 1.200.000 gespendeerd over een periode van 4 jaar. . Aangezien de wetgeving overheidsopdrachten verplicht om maximaal op te splitsen in percelen, wordt de ruime noemer textiel / werkkledij opgesplitst in 5 verschillende percelen: (1) duurzame werkkledij, (2) standaard werkkledij, (3) linnen, (4) werkschoenen en (5) handschoenen en andere persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's). Op basis van de resultaten van het marktonderzoek, linkt de Stad Gent

elk perceel aan specifieke duurzaamheidsvereisten. Daarnaast biedt deze opsplitsing in verschillende percelen voordelen voor de leveranciers. Zo krijgen ook gespecialiseerde firma's de kans om mee te dingen naar het contract. De drempel voor leveranciers verlaagt daarnaast aanzienlijk door de gebruikte tweestapsprocedure. Tijdens de eerste stap van de procedure moeten leveranciers enkel hun engagement tonen om mee te willen doen aan het 'traject sociaal verantwoord ketenbeheer'. Ze vullen hiervoor een vragenlijst in waarbij reeds transparantie wordt gevraagd in de keten en ze hun milieuvriendelijk transportsysteem aantonen. Pas in de tweede ronde ontvangen de leveranciers een uitgebreid technisch bestek. 9 kandidaten melden zich uiteindelijk aan, waarvan 5 leveranciers doorstoten naar de tweede ronde. Voor elk van de 5 percelen wordt uiteindelijk een andere leverancier aangesteld.

Toolbox sociaal verantwoorde werkkledij

In 2016 start VSG een leertraject op met diverse openbare besturen die op zoek zijn naar strategieën en tools om sociaal verantwoorde werkkledij aan te kopen. De Stad Gent profileert zich als pilootproject en heeft ondertussen al een dossier gegund volgens de principes van de toolbox die tijdens het leertraject werd ontwikkeld. Deze 'toolbox sociaal verantwoord ketenbeheer' is een instrument dat publieke aankopers toelaat om op verschillende plaatsen in een bestek te refereren naar transparantie in de productieketens van werkkledij. Concreet bestaat de toolbox uit een engagementsverklaring, een vragenlijst en een gedragscode. De leverancier moet bovendien gedurende het volledige traject met bewijsmateriaal kunnen aantonen dat alle principes in de gedragscode worden gerespecteerd. Zo niet, wordt overgegaan tot correctieve acties of worden maatregelen getroffen. Dit gaat dus veel verder dan de klassieke 'verklaring op eer', die overheden reeds lange tijd integreren in dossiers met risicovolle ketens.

And the award goes to...

Dat deze toolbox werkt, heeft de Stad Gent met haar aankoopdossier meer dan bewezen. De toolbox heeft ondertussen Europese en internationale aandacht en is al een paar keer in de prijzen gevallen. Zo won Gent de 'Eu Cities for Fair and Ethical Trade Award' en staat het project momenteel op de shortlist van de 'Procura+ Award' in de categorie 'Sustainable Procurement of the Year'. Midden augustus worden er 2 finalisten per categorie bekendgemaakt.

Gent als voorbeeldconsument

Voor deze aankoop van werkkledij houdt de Stad Gent rekening met heel wat verschillende aspecten van duurzaamheid en circulaire economie. Christophe Ramont, dienst Internationale Relaties en Netwerken van de stad Gent, benadrukt de ambitieuze doelen van het project: "We moeten realistisch zijn, we gaan niet van vandaag op morgen 100% eerlijke werkkledij kunnen kopen op de markt en volledig inzicht krijgen in het productieproces. Maar we zijn wel ambitieus: we willen komen tot een transparanter en sociaal verantwoorde productieketen. Dit wil zeggen dat onze leverancier weet waar zijn grondstoffen vandaan komen, waar het geproduceerd is en waar de kledij geconfectioneerd wordt. Onze directe leverancier is vaak niet de 'producent' van de kledij, maar moet wel invloed kunnen uitoefenen op de werkomstandigheden van alle werknemers tijdens de verschillende stappen in het productieproces. Zo moet iedereen een eerlijk loon ontvangen en zich in een veilige werkomgeving bevinden. Er moet met andere woorden rekening worden gehouden met de internationale arbeidsvoorwaarden." Ook het gebruik van milieuvriendelijke materialen, zoals bio fair trade katoen en gerecycleerd polyester, wordt

geëist, net als een CO₂-efficiënt transport. Volgens Thomas De Jonghe, dienst Aankoop en Logistiek van de Stad Gent, is deze veelzijdigheid, namelijk het feit dat er meerdere aspecten van duurzaamheid worden geïntegreerd, net het unieke aan dit project: "Vaak maak je een keuze, we gaan of voor het ecologische, of het voor sociale, of voor het eerlijke. Je wil telkens een paar sprongen nemen, een evolutie veroorzaken, maar af en toe neem je een dossier eruit om een revolutie te ontketenen en ik denk dat we dit met de werkkledij hebben kunnen doen. We hebben kunnen zeggen: we bekijken het en we gaan het echt fundamenteel anders doen."

Duurzaam is niet duurder

Het project wordt sterk ondersteund, zowel op politiek gebied als bij het management. Maar wat met de leveranciers en de klanten? Thomas De Jonghe ziet een goede dialoog met de leveranciers als een cruciale factor voor het slagen van het project. De bereidheid van de leveranciers bleek dan ook al snel heel groot te zijn. Christophe Ramont: "De sector staat echt onder druk en verandert heel snel. Onze hoge ambities werden voor een stuk al ingelost tijdens de eerste vergadering. Dan denken we niet, sit

back and relax, want er is nog steeds heel veel werk aan de winkel. Maar je merkt wel, de dialoog met de leveranciers is fundamenteel en ze zijn echt mee in ons verhaal." Een andere hoofdrolspeler in het verhaal zijn uiteraard de klanten, in dit geval de verschillende diensten van de stad die uiteindelijk de kledij zullen dragen. Want duurzame kledij, is dat wel mooi? En dat gerecycleerd materiaal, hoe comfortabel voelt dat aan? Aline De

Cokere, dienst Aankoop en Logistiek van de Stad Gent, legt uit dat de klanten eerst niet helemaal overtuigd waren van het duurzame aspect: “In het begin moest ik het duurzaamheidsverhaal steeds opnieuw motiveren: nee, de kwaliteit zal niet slechter zijn, nee, de kleren gaan niet stinken. Nu zijn de opmerkingen helemaal anders. De prijzen zijn bijvoorbeeld ook niet hoger, sommige artikelen zijn zelfs goedkoper geworden. Op deze manier hebben we onze klanten zeker kunnen sensibiliseren.”

Contact

Annelies Balcaen
(Projectleider, dienst Aankoop en Logistiek)

Aline De Cokere
(Aankoper, dienst Aankoop en Logistiek)

Thomas De Jonghe
(Projectleider, dienst Aankoop en Logistiek)

Christophe Ramont
(dienst Internationale Relaties en Netwerken)

Pioniers

In het kader van werkkledij heeft de Stad Gent dus een echte pioniersrol kunnen opnemen. Christophe Ramont: “Als pionier moet je heel wat obstakels overwinnen en vele actoren overtuigen, want er is steeds een risico en de levering mag niet in het gedrang komen, maar de impact van dit project is gigantisch. Onze toolbox wordt trouwens niet alleen in Vlaanderen gebruikt. Onlangs kreeg ik een bericht uit Brazilië dat hij daar aan het circuleren is. Geweldig dus, hopelijk is hij er wel op een duurzame wijze geraakt!”.

En dit project betekent zeker niet het einde van de Stad Gent als pionier. Zo wordt binnenkort ook het verpakkingsmateriaal voor de horeca en de IT-sector onder de loep genomen, waar het productieproces en het grondstoffenverhaal mogelijk nog complexer is dan bij textiel. Op naar een nieuwe revolutie?

Samengevat

- + Combinatie van verschillende aspecten van duurzaamheid : de focus lag op sociaal verantwoord ketenbeheer, maar ook een CO₂-efficiënt transport en de terugname van gebruikte materialen met oog op hergebruik en recyclage werden meegenomen in het project
- + Groot draagvlak van politiek en management
- + Grote impact door de ontwikkeling van de toolbox
- + Positieve reactie van de markt, die beantwoordde aan de hogere eisen in het bestek
- Niet altijd een even groot draagvlak bij de ‘interne’ klant, hier is nood aan veranderingsmanagement
- Veel tijd, middelen en politieke steun nodig

LEBBEKE
VOORBEELD 6

GROENONDERHOUD IN LEBBEKE: EEN OPDRACHT VOOR DE SOCIALE ECONOMIE

Groenonderhoud is één van de topdossiers voor het promoten van sociale economie. Om de parken en perken te onderhouden worden in vele steden en gemeenten in Oost-Vlaanderen dan ook maatwerkbedrijven ingeschakeld. Zo ook in Lebbeke.

Op het goede spoor

Eén van die twee spelers is de sociale werkplaats Spoor2, die momenteel verantwoordelijk is voor het groenonderhoud. De opdracht omvat 4000 werkuren per jaar voor een bedrag van 87.120 euro. Spoor2 biedt tewerkstelling aan personen die het op de reguliere arbeidsmarkt moeilijk hebben. Naast groenonderhoud leveren ze nog andere diensten,

zoals een naaiatelier, een poetsdienst en kringwinkels voor overheden, bedrijven en particulieren. Lebbeke is bovendien niet de enige gemeente waar Spoor2 verantwoordelijk is voor het groenonderhoud. Ze werken onder andere ook in Buggenhout, Hamme, Zele en Wetteren.

Nathalie Willems legt uit hoe dit precies in z'n werk gaat: "De samenwerking verloopt heel goed. Onze ploegbaas van de gemeentelijke groendienst stuurt elke week een lijstje met taken door. Daarop staat welke perkjes er onderhouden moeten worden. Spoor2 plant het werk in en stuurt ons wekelijks hun werkschema door. Meestal is er telkens een ploegbaas aanwezig die zorgt voor de nodige coaching en opvolging." Een aanrader dus!

Contact

Nathalie Willems
(Omgevingsambtenaar Milieu)

Ecologisch en sociaal

Bij het onderhoud van de gemeentelijke perkjes en aanplantingen in Lebbeke wordt rekening gehouden met ecologische én sociale aspecten. Alles gebeurt zonder gebruik te maken van pesticiden en de gemeente werkt al meer dan 15 jaar samen met spelers uit de sociale economie. Nathalie Willems, Omgevingsambtenaar Milieu: "De opdracht is steeds voorbehouden voor maatwerkbedrijven. Bij elke nieuwe periode kunnen maatwerkbedrijven intekenen. Maar het zijn steeds twee dezelfde spelers die de opdracht al binnengehaald hebben." De gemeente nam vroeger ook deel aan een andere vorm van sociale tewerkstelling, vertelt Nathalie Willems. "Een tijdje werkten we ook samen met mensen die via artikel 60 § 7 tewerkgesteld werden. Dit zijn mensen die uit de arbeidsmarkt gevallen zijn en die via het OCMW een baan krijgen."

MALDEGEM
VOORBEELD 7

MALDEGEM: DUURZAAM OP VELE FRONTEN

In de gemeente Maldegem is er een MOP-team, waarbij MOP staat voor Maldegem Ontzettend Proper. Eén van de belangrijkste taken van het team is het opruimen van zwerfvuil in de gemeente. Maar ook op andere vlakken, zoals mobiliteit, is de gemeente Maldegem 'proper'.

MOP-team

Het MOP-project is een vorm van sociale tewerkstelling. Via het OCMW voert het MOP-team verschillende taken uit binnen de gemeente. Hiervoor maakt het team vaak gebruik van een multifunctionele bakfiets.

Amy Verbeeke, arbeidscoach bij OCMW Maldegem:

“Met de bakfiets haalt het MOP-team al het zwerfvuil op en worden de vuilbakken in het park en langs de baan geledigd. Handig is dat de bakfiets onderverdeeld is, zodat men direct kan sorteren. Ook voor het rondbrengen van het infomagazine van Maldegem en voor het onderhouden en afwassen van de bushokjes en verkeersborden, met ecologische schoonmaakproducten, wordt de bakfiets gebruikt.”

Compostpaviljoentjes

Het MOP-team wordt ook soms ingezet bij de centrale composteerplaatsen van Maldegem. Mensen die zelf geen tuin hebben, kunnen hun GFT-afval brengen naar één van de 3 gratis compostpaviljoentjes:

- ▶ Maldegem, aan het Sint-Annapark, opengehouden door vzw O'zon (begeleiding van mensen met een beperking), medewerkers van groendienst en een aantal buurtbewoners op zaterdag
- ▶ Adegem, dicht bij CC Den Hoogen Pad, opengehouden door een buurtbewoner
- ▶ Maldegem, aan de kunstacademie (KUMA), opengehouden door 2 vrijwilligers

Op die manier wordt er niet enkel méér gecomposteerd, maar de paviljoentjes zijn ook centrale plaatsen, waar er tijd is voor sociaal contact. De compost wordt uiteindelijk aan de mensen terug meegegeven.

Sociale groendienst

Voor het onderhouden van verschillende sites op de gemeente wordt jaarlijks een contract afgesloten met een bedrijf uit de sociale economie. Voor deze opdracht, namelijk het maaien van het gras, het onkruidvrij

houden en het scheren van hagen en beplanting, is er een budget voorzien van 200.000 euro. Katrien De Kesel, Teamleider Groen: “Het team bestaat momenteel uit 2 groepen van 5 à 6 mensen. Telkens is er een teamleider aanwezig en ook onze groendienst staat in voor de supervisie en controle op de werf. Zo krijgen de

mensen echt de kans om verder door te groeien tot de reguliere arbeidsmarkt.”
Het onderhouden van de sites gebeurt op een ecologisch verantwoorde manier en er wordt rekening gehouden met de biodiversiteit van elke site.

Vuilniswagen op CNG

De bakfiets gebruikt door het MOP-team is een mooi voorbeeld van groene mobiliteit. In het kader van de ondertekening van het burgemeestersconvenant, waarin er gestreefd wordt naar een CO₂-reductie van 20% tegen 2020, zijn er in Maldegem nog heel wat andere voorbeelden te vinden rond groene mobiliteit. Franky Vandycke, omgevingsambtenaar Milieu, geeft als voorbeeld de aankoop van een vuilniswagen op CNG: “Hoewel wij aangesloten zijn bij de intercommunale IVM, organiseren wij zelf de ophaling van huishoudelijk afval binnen onze gemeente. Een ploeg van 3 mensen, uitgebreid met een aantal losse krachten, rijdt elke dag rond om het afval op te halen in een bepaald deel van Maldegem.” Nu het tijd was om de wagen te vervangen, ging de gemeente op zoek naar een duurzaam exemplaar. Volgens Franky Vandycke was de keuze voor CNG weloverwogen: “Na een marktonderzoek bleek dat een vuilniswagen op CNG, in vergelijking met een

elektrische wagen, niet alleen goedkoper, maar ook krachtiger is. Onze vuilniswagen rijdt elke dag rond en moet, ook na enkele jaren, nog steeds genoeg kracht hebben om het afval te kunnen persen.”

Duurzaam

Elke dienst in Maldegem moet instaan voor zijn eigen aankopen, maar wordt wel begeleid door de financiële dienst. Hugo De Baets, verantwoordelijke voor de

overheidsopdrachten, krijgt de meeste aankoopdossiers dus in handen: “Ik hecht persoonlijk veel belang aan het integreren van duurzaamheidscriteria, maar dit is ook afhankelijk van wat de verschillende diensten precies willen.”

Het burgemeestersconvenant

Het burgemeestersconvenant werd in 2008 in Europa gelanceerd met de ambitie om lokale besturen samen te brengen die zich vrijwillig willen engageren om de klimaat- en energiedoelstellingen van de Europese Unie te behalen en zelfs te overtreffen. Ondertussen hebben meer dan 9600 lokale en regionale overheden van 59 landen (ook buiten Europa) het convenant ondertekend. Binnen de 2 jaar na ondertekening dienen de besturen een Actieplan voor Duurzame Energie (en Klimaat) te ontwikkelen, om zo de klimaatdoelstellingen van 2020 en 2030 te behalen. De doelstelling voor 2030 is de CO₂-uitstoot met minstens 40% te verlagen en de weerbaarheid tegen de effecten van de klimaatverandering te verhogen.

Meer info: www.burgemeestersconvenant.eu

Nog meer mobiliteitsinitiatieven in Maldegem

- De gemeente heeft een contract met Cambio voor 2 **deelwagens**. Eén wagen is vooral bedoeld voor de bevolking, de andere kan door het gemeentepersoneel gebruikt worden.
- Het gemeentepersoneel heeft ook een **elektrische wagen** ter beschikking via een leasecontract. Daarnaast beschikt ook de politiezone Maldegem over een vijftal elektrische wagens.
- Alle fietsen die het personeel mag gebruiken komen uit de **Kringwinkel**. Voor langere afstanden zijn er **elektrische fietsen**.
- Met als doel de medewerkers aan te zetten om met de fiets naar het werk te komen, kan men via de gemeente **fietsen leasen**. Het contract, met Velobility, loopt 4 jaar en jaarlijks betaalt het bestuur 250 euro van de kosten. In combinatie met de fietsvergoeding zijn dit dus extra stimulansen om de wagen aan de kant te laten staan.

Samengevat

- + MOP-team: dit project van sociale tewerkstelling zorgt voor ecologisch verantwoorde zwerfvuilacties
- + Een deel van de taken van de groendienst worden steeds uitbesteed aan de sociale economie
- + Ecologische schoonmaakproducten
- + Compostpaviljoentjes voor de bevolking zonder tuin
- + Sterke nadruk op groene mobiliteit met als doel de CO₂-uitstoot te verminderen: multifunctionele bakfiets, vuilniswagen op CNG, deelwagens, elektrische wagens en fietsen, hergebruik van fietsen (uit de Kringwinkel), fietsleasing
- Duurzaamheid nog niet volledig ingeburgerd in het bestuur

Contact

Hugo De Baets

(Beheer Overheidsopdrachten en Verzekeringen)

Katrien De Kesel

(Teamleider Groen)

Franky Vandycke

(Omgevingsambtenaar Milieu)

Amy Verbeke

(Arbeidscoach bij OCMW Maldegem)

SINT-NIKLAAS
VOORBEELD 8

INTEGRATIE VAN SOCIALE ECONOMIE EN EVOLUTIE VAN DUURZAAMHEID IN SINT-NIKLAAS

Controle van de hydranten? Onderhoud van de waterlopen? Borstelen en vegen van verhardingen? Opdrachten voor de sociale economie in Sint-Niklaas! Daarnaast probeert de stad ook zoveel mogelijk duurzaamheidsaspecten in bestekken te integreren.

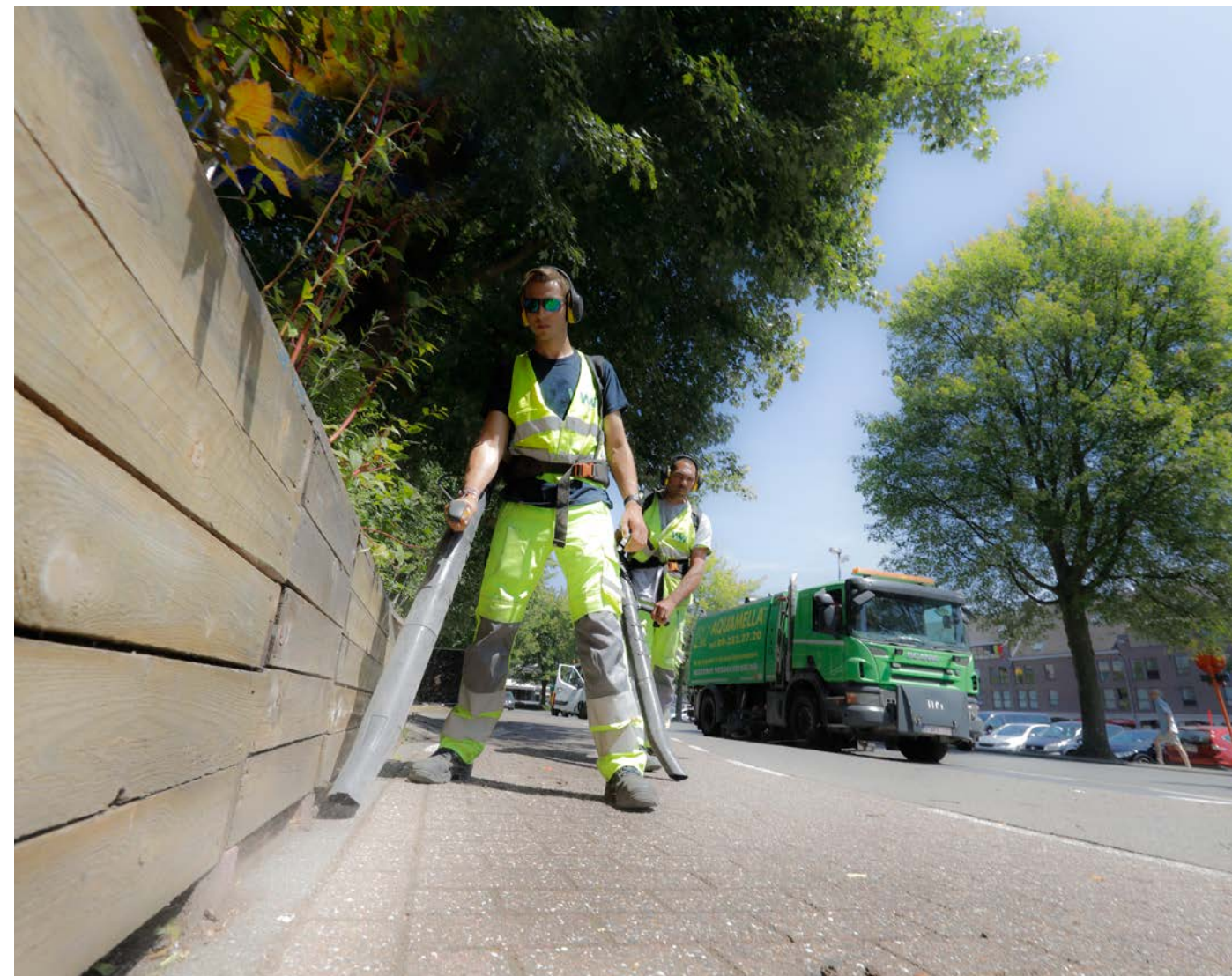
Sociale impact

Verschillende sociale economiebedrijven worden ingezet voor allerlei taken in de stad Sint-Niklaas, met als doel zoveel mogelijk sociale impact te creëren.

- ▶ Zo is Groep Intro verantwoordelijk voor de (droge en natte) controle van de hydranten. Een hydrant of een brandkraan is een aftappunt voor de brandweer. Dit punt moet regelmatig gecontroleerd worden en bij een defect moet dit worden doorgegeven aan de betrokken instanties.
- ▶ Het manueel ruimen van 8 kilometer waterlopen gebeurt door Jomi. Het onderhoud van de groenzones is uitbesteed aan het maatwerkbedrijf Wase Werkplaats.
- ▶ Wase Werkplaats staat ook in voor het borstelen en vegen van verhardingen, in samenwerking met Aquamella, een bedrijf uit de reguliere economie. Een heel mooi dossier, volgens Ghislain T'Syen, verantwoordelijke overheidsopdrachten in Sint-Niklaas: "We hadden de opdracht opgedeeld in verschillende percelen: het manueel beheer, het machinaal beheer en de uitvoering van het veegplan. De twee bedrijven hebben aparte offertes ingediend. Wase Werkplaats is nu verantwoordelijk voor het manuele deel, Aquamella voor de andere percelen. Ook al moet je voor een dergelijke samenwerking de nodige knowhow hebben, alles verloopt momenteel heel goed."

Hoe kwamen deze samenwerkingen tot stand?

Ghislain T'Syen: "De controle van de hydranten was een opdracht voorbehouden voor de sociale economie. Twee bedrijven schreven zich hiervoor in. Voor het groenonderhoud daarentegen hadden we ingezet op de prijs en het correct uitvoeren van een proefopdracht. Aan de hand van die proefopdracht konden we niet alleen zien of het werk goed werd uitgevoerd, maar ook of men de nodige machines ter beschikking had. Voor ons was het daarnaast ook belangrijk dat de ploegbaas Nederlands kon spreken voor de begeleiding van de ploeg en de controle van de werkzaamheden. En dat het bedrijf over een VCA-attest (Veiligheid Gezondheid en Milieu Checklist Aannemers) beschikte. Voor het onderhoud van de waterlopen ging de stad Sint-Niklaas zelf op een actieve manier op zoek en werden 9 sociale economiebedrijven aangeschreven met de vraag een offerte door te sturen. Slechts 1 bedrijf, Jomi, reageerde op deze vraag.

Dialoog tussen overheid en sociale economie

Ghislain T'Syen benadrukt dat twee aspecten belangrijk zijn bij het samenwerken met sociale economiebedrijven: "Enerzijds moet je als stad bij elke overheidsopdracht bekijken en overwegen welke sociale aspecten er geïntegreerd kunnen worden, maar anderzijds is ook een goede dialoog tussen de stad (en de overheid meer in het algemeen) en de sociale economie uitermate belangrijk. Een voorafgaand marktonderzoek kan bijkomende interessante informatie opleveren. Wat verwachten sociale economiebedrijven eigenlijk zelf en in welke taken zijn ze gespecialiseerd?"

Dergelijk marktonderzoek zou bovendien het aantal inschrijvers kunnen opkrikken. Ook al zijn overheidsopdrachten een belangrijke bron van inkomsten voor sociale economiebedrijven, toch zijn er volgens Ghislain T'Syen ook nadelen aan verbonden: "Als sociaal economiebedrijf moet je niet alleen de knowhow hebben om de specifieke taken uit te voeren, maar de opdrachten zijn ook steeds beperkt in tijd. Soms moeten er bepaalde investeringen gedaan worden, ook al is er geen garantie dat de opdracht verlengd wordt." Een goede dialoog tussen overheid en sociale economie is dan ook een vereiste.

Sociaal in al zijn aspecten

Wanneer de contracten bijna afgelopen zijn, evalueert de stad Sint-Niklaas telkens de afgelopen periode en stuurt bij waar nodig. Ghislain T'Syen: "Je maakt steeds een contract om het jezelf makkelijker te maken en de werkdruk van je eigen diensten te verlagen. Ook willen we onze lokale economie ondersteunen, maar dit gaat vaak hand in hand met sociale economie." Die sociale economie bestaat voor stad Sint-Niklaas trouwens niet alleen uit het samenwerken met bedrijven met een sociale tewerkstelling, de stad werkt ook aan een leeftijdsgebonden personeelsbeleid.

Evolutie in duurzaamheid

In het aankoopbeleid van de stad wordt niet alleen het integreren van sociale criteria expliciet vermeld, ook het inzetten op duurzaamheid is een belangrijk punt. Op die manier wil de stad een voortrekkers- en voorbeeldrol uitoefenen naar de burgers toe. Veerle Weyers werkt al 28 jaar voor de stad Sint-Niklaas, eerst bij de Dienst Overheidsopdrachten en nu als Diensthoofd Logistiek, en maakte de evolutie qua duurzaamheid mee vanop de eerste rij. Vanuit een persoonlijke overtuiging trok zij mee aan de kar: "Ik ben al jaren bezig met duurzaamheid en probeer dit in zoveel mogelijk bestekken te integreren samen met Bart Roels, onze duurzaamheidsambtenaar. Vroeger was het financiële aspect bijna steeds doorslaggevend, maar meer en meer kunnen we nu ook de nadruk leggen op andere gunningscriteria. Naast de prijs, letten we nu ook bijvoorbeeld op de levensduur van het project, duurzaamheidslabels, verpakking..."

Enkele voorbeelden

Voor het bestek rond werkkledij volgde stad Sint-Niklaas het voorbeeld van de stad Gent en gebruikte de toolbox 'Sociaal verantwoorde werkkledij', die in praktijkvoorbeeld 5 beschreven werd. Ook in een recent bestek voor kantoor materiaal ligt de nadruk op duurzaamheid. Veerle Weyers: "We hebben in het bestek uiteraard zelf een aanzet gegeven om te kiezen voor duurzame producten, maar wij leggen de bal ook in het kamp van de leverancier zelf. We verwachten dat de leverancier ons adviseert over producten waarvan wij zelf niet weten dat er ook duurzame alternatieven voor bestaan. Of als er een nieuw, duurzaam alternatief op de markt komt, is het ook aan de leverancier om ons dit te melden."

Uitgelicht voorbeeld: bestek kantoor materiaal

In het bestek voor kantoor materiaal voor de stad, het OCMW en de politiezone Sint-Niklaas werden volgende aspecten rond duurzaamheid geïntegreerd:

Gunningscriteria:

- ▶ Aanbod duurzame kantoorartikelen (10 punten op een totaal van 100)
- ▶ Productcycli en leverketen: De inschrijver moet inspanningen leveren om de milieu-impact op het vlak van transport en beleving te beperken, alsook inspanningen doen om het productassortiment op een actieve manier te verduurzamen. (10 punten op een totaal van 100)

Technische bepalingen:

- ▶ Voor de stad Sint-Niklaas primeert de aankoop van duurzame artikelen, gevolgd door huismerk artikelen, tenzij er expliciet A-merken worden gevraagd.
- ▶ Voor bepaalde productcategorieën gelden minimale duurzaamheidscriteria, bv. minstens 70% van het papier is afkomstig van duurzame bronnen, de houder van schrijfwaren bestaat uit minimum 50% gerecycleerde of hernieuwbare grondstoffen (m.u.v. hout) of 100% hout uit duurzaam beheerde bossen.
- ▶ De inschrijver wordt bij de beoordeling van de gunningscriteria beloond voor het aanbieden van een product dat als duurzamer kan worden beschouwd, dan de vereisten gesteld bij de minimale duurzaamheidscriteria.

Ook klimaat hoog op de agenda

In 2014 ondertekende de stad Sint-Niklaas het Burgemeestersconvenant. Hierbij engageert de stad zich om de CO₂-uitstoot op haar grondgebied met 20% te doen dalen tegen 2020. Om die doelstelling te bereiken werd een klimaatplan opgesteld met 71 concrete acties rond verschillende thema's, zoals mobiliteit, ruimtelijke ordening en hernieuwbare energie.

Samengevat

- + Goede samenwerking tussen de Stad Sint-Niklaas en de sociale economiebedrijven, net als tussen sociale (Wase Werkplaats) en reguliere (Aquamella) economie
- + Steeds meer integreren van duurzaamheidsaspecten in bestekken (bv. werkkledij, kantoomateriaal...)
- + Ondertekening van het Burgemeestersconvenant
- Controle is belangrijk, wat soms leidt tot werk voor de eigen diensten. Alles hangt natuurlijk af van de gemaakte afspraken en bijstellingen in functie van het afgesloten en op te starten contract.

Contact

Ghislain T'Syen
(Dienst overheidsopdrachten/aankoop OCMW)

Veerle Weyers
(Cluster Techniek, diensthoofd Logistiek)

Bart Roels
(Deskundige Duurzaamheid)

FLUVIUS
VOORBEELD 9

VERLEDDING VAN DE STRAATVERLICHTING - LIGHT AS-A-SERVICE (FLUVIUS)

Straatverlichting zorgt voor meer veiligheid op de weg. Maar hoe kan je als stad of gemeente je straten op een meer duurzame manier gaan verlichten? Met een daling van de CO₂-uitstoot en van het elektriciteitsverbruik, bieden led's heel wat voordelen. Een verledding van de straatverlichting vraagt echter de nodige knowhow én een flink budget. Geconfronteerd met deze uitdaging, kloppen veel openbare besturen aan bij Fluvius, die licht als een dienst aanbiedt en instaat voor de verledding. Fluvius to the rescue!

Light as-a-service

In een ‘klassieke’ situatie zijn de palen en armaturen eigendom van de steden of gemeenten en de netten van Fluvius. In het kader van de verledding van de straatverlichting kopen de openbare besturen bij Fluvius licht aan als een dienst en wordt de intercommunale eigenaar van de palen en armaturen. Deze samenwerking biedt heel wat voordelen. De steden en gemeenten kunnen genieten van de voordelen van

led’s, zonder zelf te moeten instaan voor de vervanging van de vele lichtpunten. Fluvius heeft bovendien de nodige kennis in huis om ervoor te zorgen dat de straten worden verlicht met de juiste lichtsterkte op het juiste moment. Ook het financiële plaatje is gunstig: door de grootte van het project, namelijk de verledding van 1,2 miljoen verlichtingspunten in Vlaanderen de komende 12 jaar, kan Fluvius (en dus ook de steden en gemeenten) genieten van schaalvoordelen.

Duurzaamheidsaspecten

Alles in de catalogus van Fluvius is Synergrid 005 gekeurd en mag dus worden aangesloten op het net. In deze voorschriften voor verlichtingstoestellen wordt onder andere vermeld dat ze eenvoudig moeten zijn in onderhoud, bestemd tegen corrosie, wind, trillingen... en ook een goede kwaliteit van materialen en verf is belangrijk. Hierdoor hebben de verlichtingspalen een langere levensduur en dit is een belangrijk duurzaamheidsaspect.

Meer info hierover via: www.synergrid.be/...

Daarnaast zorgen ook technologische evoluties ervoor dat ledlampen duurzamer worden. Wim Dhondt, relatiebeheerder bij Fluvius: “Was er iets kapot bij de eerste generatie ledlampen, dan moest je het geheel vervangen. Nu is het mogelijk om enkel die ene, kapotte module te vervangen, waardoor de behuizing zelf kan worden behouden.” Het belangrijkste voordeel van ledlampen ten opzichte van de klassieke verlichtingspalen is echter de energie-efficiëntie. Wim Dhondt nam de proef op de som in Lochristi, waar de installatie van de ledverlichting zorgde voor een energiebesparing van maar liefst 70 procent.

Planning als sleutelwoord

Johan Maes, relatiebeheerder bij Fluvius, legt uit hoe de samenwerking praktisch verloopt: “De verledding gebeurt over een periode van 12 à 13 jaar. Elk jaar zitten we meerdere keren samen met de besturen om een actieplan voor het volgende jaar op te stellen. Eerst

bespreken we in welk deel van de gemeente of stad we de verledding zullen uitvoeren. Dit kan zijn op plaatsen waar sowieso wegen- en rioleringswerken uitgevoerd zullen worden, in een buurt waar er meer veiligheid moet worden gecreëerd zoals in een schoolomgeving of waar er momenteel heel hoge vermogens zijn. Daarna bekijken we of de armaturen én de palen moeten

worden vervangen of enkel de armaturen. We willen de besturen uiteraard niet nodeloos op kosten jagen.” Dit jaaractieplan zorgt er enerzijds voor dat de gemeente of stad tijdig afspraken kan maken met de politiediensten en De Lijn rond mobiliteit. Anderzijds komt het bestuur op die manier niet voor financiële verrassingen te staan. Die vaste beheerskost is een interessant financieringsmodel. Bovendien weet ook de aankoopdienst van Fluvius ruim op voorhand welke materialen ze wanneer nodig zullen hebben.

Multifunctioneel

Fluvius rapporteert steeds wat er effectief op het terrein gebeurt en welke duurzaamheidsimpact er wordt gerealiseerd. Johan Maes: “Rapportering maakt ook deel uit van onze dienstverlening. Die cijfers zijn niet alleen belangrijk in het kader van het burgemeestersconvenant, maar ook voor de communicatie naar de burgers toe. Hoe zit het nu precies met de CO₂-uitstoot en de energiebesparing?”

Nog een ander voordeel is dat Fluvius de armaturen slim kan aansturen en verschillende brandregimes mogelijk zijn. De ene straat moet bijvoorbeeld de volledige nacht verlicht worden, terwijl de lichten in andere straten gedoofd kunnen worden tijdens de verkeersluwe uren. Bovendien kan de verlichtingspaal multifunctioneel worden ingezet. Waarom bijvoorbeeld geen ANPR-camera’s (camera’s die gebruikt worden voor automatische nummerplaatherkenning) aan de paal hangen? Zolang de hoofdfunctie van de paal, namelijk licht geven, niet wordt verstoord, is heel wat mogelijk!

Enkele voorbeelden

Aalter: Het verleddingsproject van de openbare verlichting is al 2 à 3 jaar bezig in Aalter. Bovendien is er al een paar jaar, nog voor de fusie met Knesselare en Ursel, een lichtplan opgesteld. Hierbij worden de straten opgedeeld in verschillende categorieën: er zijn bijvoorbeeld centrumstraten, die ook 's nachts moeten worden verlicht en landelijke wegen, waar de lichtpunten die kapot zijn worden weggehaald en niet meer vervangen.

Dendermonde: In Dendermonde ging het bestuur heel doordacht te werk. De verledding is gestart bij de grote assen van de stad. Bovendien is er men er zich in deze stad van bewust dat licht ook kan zorgen voor een vorm van beleving en zijn bepaalde architecturale pareltjes heel mooi verlicht.

Lebbeke: Het bestuur van Lebbeke, een middelgrote gemeente met een beperkt centrum, een klein industriegebied en een aantal toegangswegen, is ondertussen al een beetje ervaringsdeskundige. De gemeente was namelijk één van de eerste die met Fluvius het verleddingsproject is gestart.

Lochristi: In Lochristi is men volop bezig met een proefproject rond 'connected light', waarbij de led-armatuur wordt uitgerust met een slimme component. Dit laat toe om elke armatuur individueel en vanop afstand aan te sturen. Wanneer er bijvoorbeeld een ongeval is gebeurd, kan op die plaats een gedoofd licht terug worden aangezet.

Lokeren: Een aantal steden en gemeenten, waaronder Lokeren en Lochristi, koos voor geanodiseerde aluminiumpalen. Wim Dhondt: "Aluminiumpalen zijn duurzaam om verschillende redenen. Ze gaan langer mee, zijn onderhoudsvriendelijk en kunnen makkelijk worden gerecycleerd."

Maldegem: Ook Maldegem stapte onlangs mee in het verleddingsverhaal van Fluvius. Tegen 2030 zal de straatverlichting worden vernieuwd én verled. Bovendien staat Fluvius ook in voor het onderhoud van de straatverlichting.

Wetteren: De gemeente wil, onder andere in het kader van het burgemeestersconvenant, inzetten op energie-efficiëntie. Dit doet Wetteren door deel te nemen aan het verleddingsproject en door onder leiding van de provincie alle gebouwen te laten screenen op vlak van energieverbruik (project SURE2050).

Contact

Wim Dhondt en Johan Maes
(relatiebeheerders bij Fluvius)

